

Прудникова Олена Вікторівна, доктор філософських наук, професор,
професор кафедри культурології, Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна
e-mail: elenvikprud@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-4610-908X

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Досліджено особливості інформаційної культури суб'єктів освітнього простору. Доведено ключовий характер якості інформаційної культури педагогів для функціонування соціальної системи в інформаційну добу. Підкреслюється, що освітній простір представлений офлайн- та онлайн- сегментами, які взаємодіють, але при цьому мають свої відмінності щодо реалізації цінностей інформаційної культури.

Ключові слова: *інформаційна культура, освітній простір, інформаційні технології, російсько-українська війна, пандемія, суб'єкти освітнього простору, дистанційна освіта.*

Постановка проблеми. Освітній простір у сучасному суспільстві є тією підсистемою, яка здійснює значний вплив на функціонування інших підсистем соціуму, зокрема духовної, інформаційної, економічної, політичної тощо. Суб'єкти освітнього простору формують настанови, цінності та ідеали майбутніх державних діячів, бізнесменів, політиків, юристів тощо. В інформаційну добу суб'єкти освітнього простору є не тільки носіями знань, але й «ретрансляторами» відповідного рівня культури, інформаційної зокрема. Для сучасного суспільства, просякненого інформаційно-комунікаційними технологіями, інформаційна культура, медіаграмотність, кібергігієна є необхідними складниками будь-якого різновиду соціальної та професійної діяльності, включаючи освітню діяльність.

Можна констатувати, що суб'єкти освітнього простору є стрижнем духовного розвитку нації – від їхнього морального, культурного, професійного та інтелектуального рівня напряду залежать якісні знаннево-ціннісні характеристики майбутніх поколінь громадян. У цьому сенсі важливим показником розвитку суб'єктів освітнього простору є ступінь сформованості інформаційної культури, яка набуває особливого значення в умовах сучасних війн, заснованих на засто-

суванні інформаційної зброї, різних засобів інформаційного насильства, технологіях маніпулювання суспільною свідомістю тощо. Вочевидь, інформаційна культура суб'єктів освітнього простору є одним із системоутворювальних чинників національної безпеки сучасного суспільства і держави. Важливо з'ясувати, які характеристики інформаційної культури суб'єктів освітнього простору набули особливої значущості під час пандемії, російсько-української війни, запровадження різноманітних форм дистанційної освіти тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен інформаційної культури загалом та його відтворення у суб'єктів освітнього простору зокрема є предметом дослідження численних наукових розвідок. На універсальному та динамічному характері інформаційної культури наголошують у своїх наукових працях дослідники Л. Макаренко [1], О. Коломієць та О. Головата [2]. Натомість Д. Скальська [3], Г. Лаврентьєва [4] акцентують увагу на особливостях інформаційної культури суб'єктів освітнього простору, органічності її відтворення як значущого соціального феномену засобами освіти. К. Беляков, С. Онопрієнко, І. Шопіна [5] визначають низку проблем, пов'язаних з якісним співвідношенням онлайн- та офлайн- навчання в Україні із застосуванням інформаційних технологій. Окрема група наукових праць присвячена характеристикам та засобам формування інформаційної культури керівників навчальних закладів – В. Ростовська [6], О. Гуменний [7].

Емпіричним підґрунтям нашого дослідження є результати соціологічних вимірювань, проведених Громадською організацією «Аналітичний центр «ЗМІСТ» [8] і Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва [9].

Формулювання мети. У статті планується дослідити тенденції та перспективи розвитку інформаційної культури суб'єктів освітнього простору й охарактеризувати проблеми в цій царині.

Виклад основного матеріалу. У наш час інформаційна культура стала універсальним феноменом, який відтворюється в усіх сегментах соціального буття, у тому числі й освітньому просторі. Варто погодитися з думкою Л. Макаренко, яка обґрунтовано констатує, що на сучасному етапі розвитку суспільства інформаційна культура набуває специфічно універсального, метапредметного характеру, а інформаційна діяльність є метадіяльністю (методологічною основою будь-якої діяльності людини). Інформаційна культура стає ключем, що відкриває нові можливості суспільного прогресу і вдосконалення всієї життєдіяльності людини в інформаційному суспільстві. «Вона наділена універсальним змістом, має загальний надетнічний, наднаціональний, надгруповий, надпрофесійний характер» [1, с. 129].

Інформаційна культура суб'єктів освітнього простору набуває особливої соціальної значущості, оскільки педагоги мають демонструвати (бути зразком)

та виховувати (прищеплювати усвідомлення важливості розвиненої інформаційної культури) належний рівень ціннісної поведінки в інформаційній сфері, надавати необхідні знання студентам, учням із метою адаптації в постійно змінюваному інформаційному середовищі глобального й національного характеру. Інформаційна культура потребує своєчасного оновлення у зв'язку з тим, що інформаційно-комунікаційні технології постійно прогресують та ускладнюються.

Як стверджують О. Коломієць та О. Головата, «нині є всі підстави говорити про формування нової інформаційної культури як системи певних компонентів, зокрема: культури організації подання інформації, культури сприймання та користування інформацією, культури використання нових інформаційних технологій, культури спілкування через засоби нових інформаційних технологій» [2, с. 315].

Освітній простір має стати тим осередком, у якому систематично актуалізуються й фахово відтворюються нові тренди в царині інформаційної культури.

Суб'єкти освітнього простору фактично стають рушійною силою сучасного соціокультурного розвитку. Соціокультурний розвиток, детермінований комунікаційно-інформаційними технологіями, що прогресують, є характерною рисою сучасного світу, який визначає діяльність людини та відповідно відображається в освітній сфері. На думку науковців, інформація та вміння працювати з нею є сучасним індикатором культури соціуму. Ґрунтовні дослідження сутності «інформації» показали, що її показники описані за допомогою атрибутивних, функціональних, семантичних та прагматично-ціннісних концепцій. Відповідно інформаційне середовище породжує своєрідний тип культури, який всебічно впливає на людину, суспільство, державу, спираючись на механізми оброблення й поширення інформації певного типу і призначення. Культура та інформація володіють схожими рисами, а саме глобальністю й універсальністю. Вони вбирають у себе різноманітні форми, засоби, рівні та напрямки людського самовираження, яке може набувати творчого характеру, цілеспрямованої діяльності й поступального розвитку, створюючи похідний феномен – інформаційну культуру як результат взаємодії культури та інформації. У свою чергу «інформатизація гуманітарно-освітньої галузі є процесом упровадження інформаційних систем і технологій з урахуванням їх розвитку для підвищення рівня інформаційної культури» [3, с. 289–290].

У процесі посилення модернізації та інформатизації освіти, трансформацій педагогічної практики інформаційна культура постає фактором професійного становлення всіх суб'єктів освітнього процесу – від викладача до управлінця у сфері освітньої діяльності. Інформаційне суспільство відкриває нові мож-

ливості всім учасникам освітньої діяльності щодо участі у принципово нових формах комунікації, що зорієнтована на процесуально-операційний характер професійної та суспільної поведінки. Такі тенденції зумовили зростання та видозміну вимог до комунікаційно-інформаційних компетентностей суб'єктів освітнього простору. Працівнику освіти з кожним роком необхідно опановувати все більше знань, формувати і вдосконалювати навички багатоканальної взаємодії з динамічним інформаційним середовищем, розвивати уміння творчо використовувати нові технології та засоби комунікації. Отже, «продуктивна і результативна робота сучасного педагога з інформаційно-освітніми системами має спиратися на наявність у нього інформаційної культури, бо ключове завдання викладача – відбір, систематизація, структуризація необхідної навчальної інформації, адекватне її пропонування з використанням можливостей інформаційних технологій. Відповідно до цього змінюється організація діяльності педагога, що дозволяє йому працювати з отриманою інформацією не на репродуктивному рівні, а на рівні творчості, що передбачає аналіз, синтез, оцінку і народження нового знання» [4, с. 54].

Можна констатувати, що освітній простір, умовно кажучи, символічно розділений на офлайн- та онлайнсегменти, які взаємодіють, але при цьому мають свої відмінності. Як справедливо підкреслюють С. Жданенко та Ю. Кашиновський, у наш час особливу роль у поширенні знань та інформації відіграють технології віртуальної реальності, які, з одного боку, значно збільшили можливості людини щодо сприйняття нових даних про світ, а з іншого, – стали інструментом розповсюдження фейкових інформаційних повідомлень та псевдознань. Сучасній людині стає дедалі складніше критично оцінювати значні обсяги інформації та знань, що відтворюються у віртуальному світі [10, с. 27]. Саме суб'єкти освітнього простору мають сприяти вирішенню цієї проблеми шляхом надання актуальних знань та підвищуючи рівень інформаційної культури об'єктів навчання.

Відтворюючи знання та інформацію в освітньому просторі, педагоги формують актуальні тренди щодо сприйняття знань, інформаційних повідомлень, оцінних суджень із різних важливих проблем сьогодення. Вочевидь, якісні показники такого відтворення напряму залежать від ступеня розвитку інформаційної культури суб'єктів освітнього простору, що в підсумку впливає на соціальну стабільність та безпеку держави.

На переконання К. Белякова, С. Онопрієнко, І Шопіної, навчально-виховні практики, які мають місце під час соціалізації особистості в закладах дошкільної, шкільної та вищої освіти, мають беззаперечний інформаційний характер і спрямовані, з одного боку, на отримання певних знань, вмінь та навичок, а з іншого боку, формують бажану поведінку особистості в суспільстві.

На думку науковців, наведених вище, у наш час в Україні поступово назріває конфліктна ситуація, пов'язана «з невідповідністю національної системи освіти викликам часу, що знаходить свій прояв у відмові батьків дітей шкільного віку від очних форм загальноосвітньої підготовки за рахунок вибору її індивідуальних (екстернатних, домашніх та ін.) форм, відмові абітурієнтів від навчання у національних вищих навчальних закладах за рахунок вибору навчання в інших державах, знецінення в очах активної і креативної частини молоді вищої освіти як такої, що не дозволяє отримати необхідні для ефективної професійної діяльності знання, вміння та навички, які доводиться виробляти за рахунок самоосвіти» [5, с. 118–119].

Лише частково погоджуючися з думкою цих фахівців, зауважимо, що наскрізна практика домашнього, дистанційного, позааудиторного навчання в Україні за останні роки призвела до суттєвого зниження якості освіти в цілому. «Закордонні та вітчизняні дослідження показали, що роль викладача під час аудиторного навчання є провідною для отримання учнями (студентами) всебічних знань» [11, с. 298].

З нашої точки зору, всеохопне дистанційне навчання під час пандемії коронавірусу та російсько-української війни мало негативний вплив на якість освітніх послуг та, відповідно, отриманих знань школярами (особливо молодшими) й частково студентами. Вони не завжди були готові до домашнього навчання – не здатність сформулювати та реалізувати індивідуальну траєкторію здобуття освіти, опанувати навички для всебічного сприйняття інформації та знань. При цьому й частина педагогів (особливо старшого віку), «насамперед у перші місяці тотального дистанційного навчання, продемонстрували невисокий рівень інформаційної культури: невпевнене користування гаджетами та програмами, необхідними для освітнього процесу, невідпрацьованість методик дистанційного навчання, акцентуація уваги на наданні навчальної інформації об'єктам навчання без належних пояснень її змісту тощо. Вочевидь, інформаційна культура всіх учасників освітнього процесу за окремими критеріями не відповідала викликам часу та потребувала адаптації до екстремальних умов» [11, с. 298–299].

За даними Українського інституту майбутнього, 72% українців вважають, що дистанційне навчання знизило якість навчального процесу, і лише 9% – були впевнені у протилежному. Нові обставини навчання стали фундаментом для багатьох викликів, які стосуються не тільки учнівської молоді, але й дорослих учасників процесу навчання – батьків і педагогів. Попри те, що дистанційне навчання призвело до серйозного зниження освітніх результатів та неможливості вступу до вищих навчальних закладів деяких категорій населення, почастишали випадки домашнього насильства та погіршення мен-

тального здоров'я українців. Основні проблеми дистанційного навчання полягають у такому: відсутність діалогу між учнями, педагогами й батьками; брак методики дистанційного навчання та відповідної реакції з боку уряду; вимушений характер використання або, навпаки, ігнорування інструментів дистанційного навчання; брак попереднього досвіду; ненормований робочий день; погіршення стану здоров'я через надмірне користування технічними засобами; додатковий стрес для батьків тощо [8].

Таким чином, дистанційне навчання в екстраординарних обставинах виявило низку проблемних аспектів щодо інформаційної культури суб'єктів та об'єктів освітнього простору й сприяло активізації пошуку варіантів їх усунення. Можна з упевненістю стверджувати, що динамічні трансформації суспільних відносин та напрямків розвитку політики, економіки, права, духовної сфери поставили на порядок денний необхідність вироблення модернізованої парадигми інформаційної культури суб'єктів освітнього простору.

Як стверджує Т. Вакуленко (директорка Українського центру оцінювання якості освіти), дистанційному формату навчання може заважати низка факторів: «...низька цифрова грамотність як учнів, так і вчителів, неналежні умови життя учнів, коли батькам складно забезпечити доступ до технічних ресурсів, хороше робоче місце і можливість навчатися в тиші. Значний вплив на освітній процес мали й проблеми з постачанням електроенергії внаслідок ворожих ракетних обстрілів. Неабияку роль у самостійному опануванні певних тем відіграє й мотивація самого здобувача освіти, якої може забракнути в разі дистанційки, що впливає на вибір батьками саме очної форми навчання. Також у дистанційному форматі дуже складно зреалізувати комунікаційні компетентності, які багато в чому формуються в колективі» [9].

На нашу думку, освітнє середовище поступово адаптувалось до нових реалій, пропонуючи якісний освітньо-знаннєвий продукт у дистанційному форматі, але невирішеною залишилась проблема його всебічного сприйняття об'єктами навчання. Як приклад можна навести функціонування освітньої платформи «Prometheus», яка сприяє підвищенню рівня інформаційної культури українських громадян, надає можливості для самоосвіти.

«Prometheus» – це «громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів (МВОК). У співпраці з викладачами кращих вищих освітніх закладів України організатори створюють та розміщують МВОК на власній онлайн-платформі та надають безкоштовну можливість університетам, організаціям та провідним компаніям публікувати та розповсюджувати курси. Проєкт відкриває безкоштовний онлайн-доступ до найкращих навчальних курсів університетського рівня всім охочим в Україні. Кожен курс складається з відеолекцій, інтерактивних завдань, а також форуму, на якому студенти мають змогу поставити

питання викладачу та поспілкуватись один з одним. Успішне завершення курсу надасть змогу отримати електронний сертифікат, який підтверджуватиме здобуті знання» [12, с. 5–6].

Вітчизняний досвід переконує, що провідниками нових стандартів інформаційної культури в освітньому просторі мають бути в першу чергу керівники закладів освіти. Як слушно підкреслює В. Ростовська, спонукальною силою, що підштовхує керівника освітнього закладу до підвищення рівня інформаційної культури, є усвідомлення необхідності бути прикладом у колективі, демонструючи інформаційні компетентності та навички. Керівник закладу освіти має організувати необхідну психологічну, інформаційну, методичну та іншу допомогу колегам у зв'язку із застосуванням комунікаційно-інформаційних технологій у професійній діяльності. «Загальновідомо, що авторитет керівника нерозривно пов'язаний з визначенням його високих професійних умінь, набором особистісних якостей, сприйманням у колективі як найкращого співробітника, здатного замінити будь-якого підлеглого та власним прикладом показати шляхи досягнення більш високих результатів діяльності» [6, с. 13].

О. Гуменний визначає низку складників інформаційної культури керівника вищого навчального закладу (ВНЗ) як суб'єкта управління в освітньому просторі:

1. Функціональна інформаційна культура – коректне застосування інформації для виконання посадових обов'язків управлінцями ВНЗ в освітній та керівній діяльності. Так, сучасні освітні практики демонструють необхідність розроблення із застосуванням інформаційних технологій стратегій маркетингу і менеджменту керівниками ВНЗ для наукових досліджень ринку праці з метою підвищення рівня конкурентоспроможності ВНЗ. Зокрема, інформаційний моніторинг має сприяти виявленню й усуненню недоліків у функціонуванні ВНЗ, забезпечувати умови для його поступального розвитку. Моніторинг сприяє кількісному та якісному сприйняттю інформації, її оцінюванню й усебічному відображенню його результатів у діяльності освітянських колективів, їхньої взаємодії з суспільством та його підсистемами.

2. Культура комунікації – взаємодія управлінських структур ВНЗ з приводу обміну інформацією з органами влади, громадськими організаціями, соціальними партнерами, керівним складом інших навчальних закладів. Спираючись на якісну інформацію, керівники ВНЗ удосконалюють і підвищують ефективність керування вищим навчальним закладом. Також інформаційні зв'язки вибудовуються між суб'єктами та об'єктами управління ВНЗ – створюються багаторівневі інформаційно-комунікативні канали й алгоритми, відповідні практики емоційно-психологічної взаємодії, що стають передумовою ефективного функціонування педагогічних колективів, вирішення ними професійних завдань.

3. «Культура інформаційно-професійної діяльності. Управління ВНЗ неможливе без інформаційно-аналітичного складника життєдіяльності колективу, різноманітної інформації, котра стосується різних аспектів функціонування навчального закладу як педагогічної системи тощо. Істотним аспектом управлінської діяльності є те, що мають місце також певні проблемні ситуації, а саме: попередження конфліктів і соціально-психологічних напружених ситуацій; пошук оптимального вирішення проблем стосовно життя колективу; визначення ймовірних наслідків прийнятих рішень; передбачення та прогнозування тенденцій і закономірностей розвитку певних ситуацій у ВНЗ як об'єктів управління; стратегічне планування» [7, с. 30–31].

Інформаційна культура суб'єктів освітнього простору набула особливого соціального, духовного, безпекового та виховного характеру під час російсько-української війни. Високі якісні показники інформаційної культури педагогів на всіх рівнях системи освіти є значним стабілізуючим фактором для відтворення духовності та гуманізму в соціальних відносинах. Характеризуючи духовні потрясіння суспільства та людини у воєнний час, В. Лисенкова стверджує, що «у період небажаних, стресових трансформацій буття людини у неї виникає світоглядна криза, коли, всупереч світоглядним настановам, треба діяти за небажаним сценарієм. Зростає незадоволення тим, що відбувається навколо, тому що воно не вписується у світоглядні межі. Руйнуються звичні норми і принципи життя, перестають працювати переконання. За таких обставин змінюються параметри усіх типів способів життя, ускладнюються можливості реалізації творчих, наукових, освітніх програм, зазнає втрат і матеріальна, і духовна сфера» [13, с. 52].

Також усебічний та поступальний розвиток інформаційної культури суб'єктів інформаційного простору є підґрунтям для впровадження новітніх форм отримання знань, зокрема трансформаційного навчання. Фахівці переконливо доводять, що «трансформаційне навчання в усіх його формах набуло якісно нового рівня в інформаційному суспільстві, можливості якого сприяють самоосвіті, самовихованню та, як наслідок, саморозвитку особистості. Науковці стверджують, що значення застосування інформаційних технологій в освіті в контексті проблем інформаційної та ціннісної безпеки держави значно зросло. Вони наголошують на тому, що освітній процес є засобом збереження національних цінностей і відтворення культури певного народу» [14, р. 150].

Буття людини в інформаційному суспільстві та його освітньому сегменті характеризується новим рівнем її свободи й відповідальності як суб'єкта та об'єкта навчально-виховної діяльності. «Інформаційне суспільство та його технологічно-комунікаційні можливості є питомим тлом для вдосконалення форм трансформаційного навчання. Разом із тим цей тип суспільства “вимагає”

від людини суттєвих змін її буття за такими напрямками: інтенсифікація навчання, полівекторність особистого розвитку, гнучкість та адаптивність до соціальних змін, опанування нових технологій з їх подальшим застосуванням у професійній діяльності тощо» [15, с. 35].

Висновки. Інформаційна культура суб'єктів освітнього простору не є однорідним явищем та детермінована ступенем залученості освітніх установ, організацій, педагогів й управлінців від освіти до новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Інформаційна культура освітнього середовища має значний вплив на суспільні відносини у зв'язку з тим, що практично всі громадяни в певний період часу є об'єктами педагогічної діяльності. Відтворюючи знання та інформацію в освітньому просторі, педагоги формують актуальні тренди щодо сприйняття знань, інформаційних повідомлень, оцінних суджень із різних важливих проблем сьогодення. Вітчизняний досвід переконує, що провідниками нових стандартів інформаційної культури в освітньому просторі мають бути в першу чергу керівники закладів освіти.

Пандемія коронавірусу та російсько-українська війна загострили проблему підвищення рівня інформаційної культури суб'єктів освітнього простору як умови ефективної професійної діяльності. Можна стверджувати, що високі якісні показники інформаційної культури педагогів на всіх рівнях системи освіти є значним стабілізаційним фактором для відтворення духовності та гуманізму в соціальних відносинах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Макаренко Л. Л. Інформаційна культура особистості: історико-педагогічний аналіз. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2016. Вип. 53. С. 128–141. URL: <https://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/53-2016/24.pdf> (дата звернення: 08.01.2026).
2. Коломієць О., Головата О. Формування інформаційної культури майбутнього фахівця у контексті сучасних освітніх завдань. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2020. Вип. 10. С. 310–333. doi: <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2020-10-310-333>.
3. Скальська Д. М. Інформаційна культура в освітньому просторі. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. Вип. 30. С. 288–291. URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v30/74.pdf> (дата звернення: 09.01.2026).
4. Лаврентьева Г. П. Пропедевтика формування інформаційної культури у початковій школі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2013. Т. 37, вип. 5. С. 53–65. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/6474/1/Propedevtika_2013_%E2%84%965_Lavr_1.pdf (дата звернення: 09.01.2026).
5. Беляков К. І., Онопрієнко С. Г., Шопіна І. М. Інформаційна культура в Україні: правовий вимір : монографія / за заг. ред. К. І. Белякова. Київ : КВІЦ, 2018. 168 с. URL: https://ippi.org.ua/sites/default/files/informaciyna_kultura.pdf (дата звернення: 09.01.2026).

6. Ростовська В. І. Формування інформаційної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу. *Innovative solutions in modern science*. 2016. №4 (4). С. 1–17. URL: <https://naukajournal.org/index.php/ISMSD/article/view/882> (дата звернення: 10.01.2026).
7. Гуменний О. Д. Розвиток інформаційної культури керівників вищих навчальних закладів : монографія. Київ : Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, 2015. 231 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/11259/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_03_11_15__1_hruden.pdf (дата звернення: 10.01.2026).
8. Соляник М. Наслідки пандемії для освіти / ГО «Аналіт. центр «ЗМІСТ». 2021. URL: <https://zmist.pl.ua/blogs/naslidky-pandemiyi-dlya-osvity> (дата звернення: 25.01.2026).
9. Освіта під час війни: настрої та переваги українців проаналізували експерти / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. 2023. URL: <https://dif.org.ua/article/osvita-pid-chas-viyini-nastroi-ta-preferentsii-ukraintsiv-proanalizovali-eksperti> (дата звернення: 25.01.2026).
10. Калиновський Ю. Ю., Жданенко С. Б. Трансформація ролі знань у соціокультурних процесах сучасності: аксіологічний та безпековий контексти. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2024. №1 (60). С. 23–42. doi: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.60.299623> (дата звернення: 25.01.2026).
11. Прудникова О. В. Інформаційна культура науково-освітньої спільноти в умовах дистанційного навчання. *Науково-освітня еліта та формування інтелектуального потенціалу української нації* : матеріали II Всеукр. наук. конф., присвяч. пам'яті д-ра іст. наук, професора В. Я. Білоцерківського (Харків, 29 берез. 2024 р.) / за заг. ред. О. С. Гончарової. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2024. С. 297–301. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/abfea7a3-2d76-40bf-8ffc-8d212dc33b06/content> (дата звернення: 25.01.2026).
12. Скальська Д. М., Васильєв О. О. «Інформатизація освіти» як гарант відкритості університету. *Юриспруденція та проблеми інформаційного суспільства* : пр. проблем.-наук. міжгалузевої конф. (Івано-Франківськ, ЮПС-2018). Івано-Франківськ, 2018. С. 5–6.
13. Лисенкова В. В. Особливості трансформацій способу життя в періоди суспільних криз. *Культура та інформаційне суспільство XXI століття* : матеріали Всеукр. наук.-теор. конф. молодих учених, 19–20 трав. 2022 р. / за ред. проф. В. М. Шейка та ін. Харків : ХДАК, 2022. С. 52–53. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/konfer/konfer/2021/KIS-2021/KIS-2021_tezy.pdf (дата звернення: 26.01.2026).
14. Applying information technologies at higher military education institutions of ukraine in the current context: pedagogical and psychological aspects / Danilyan O. G., Dzeban O. P., Kalynovskyi Y. Y. et al. *Revista Academia y Virtualidad*. 2023. Vol. 16, Núm 1. P. 149–164. doi: <https://doi.org/10.18359/ravi.6303>.
15. Калиновський Ю. Ю., Кротюк В. А., Зоркін Р. Ю. Філософська рефлексія соціокультурних аспектів трансформаційного навчання. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. Серія: філософія, філософія

права, політологія, соціологія. 2025. № 1 (64). С. 2–40. doi: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.64.324494>.

REFERENCES

1. Makarenko, L. L. (2016). Informatiina kultura osobystosti: istoryko-pedahohichnyi analiz. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 5. Pedahohichnyi nauky: realii ta perspektyvy – Scientific Journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 5. Pedagogical Sciences: Realities and Prospects, issue 53, 128–141*. URL: <https://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/53-2016/24.pdf> [in Ukrainian].
2. Kolomiets, O., Holovata, O. (2020). Formuvannia informatiinoi kultury maibutnoho fakhivtsia u konteksti suchasnykh osvitynykh zavdan. *Sotsium. Dokument. Komunikatsiia – Society. Document. Communication, issue 10, 310–333*. doi: <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2020-10-310-333> [in Ukrainian].
3. Skalska, D. M. (2019). Informatiina kultura v osvitynomu prostori. *Naukovi zapysky Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu – Scientific Notes of the International Humanities University, issue 30, 288–291*. URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v30/74.pdf> [in Ukrainian].
4. Lavrentieva, H. P. (2013). Propedevtyka formuvannia informatiinoi kultury u pochatkovii shkoli. *Informatiini tekhnologii i zasoby navchannia – Information Technologies and Learning Tools. Vol. 37, issue 5, 53–65*. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/6474/1/Propedevtyka_2013_%E2%84%965_Lavr_1.pdf [in Ukrainian].
5. Bieliakov, K. I., Onopriienko, S. H., Shopina, I. M. (2018). Informatiina kultura v Ukraini: pravovyi vymir: monohrafiia / za zah. red. K. I. Bieliakova. Kyiv: KVITs. URL: https://ippi.org.ua/sites/default/files/informaciyna_kultura.pdf [in Ukrainian].
6. Rostovska, V. I. (2016). Formuvannia informatiinoi kultury kerivnyka zahalnoosvitynoho navchalnoho zakladu. *Innovative solutions in modern science, 4(4), 1–17*. URL: <https://naukajournal.org/index.php/ISMSD/article/view/882> [in Ukrainian].
7. Humennyi, O. D. (2015). Rozvytok informatiinoi kultury kerivnykiv vshchychkh navchalnykh zakladiv: monohrafiia. Kyiv: Natsionalnyi universytet bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/11259/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_03_11_15__1_hruden.pdf [in Ukrainian].
8. Solianyk, M. (2021). Naslidky pandemii dlia osvity / HO “Analitichnyi tsentr “ZMIST”. URL: <https://zmist.pl.ua/blogs/naslidky-pandemiyi-dlya-osvity> [in Ukrainian].
9. Osvita pid chas viiny: nastroi ta preferentsii ukraintsiv proanalizuvaly eksperty. (2023). Fond “Demokratychni initsiatyvy” imeni Ilka Kucheriva. URL: <https://dif.org.ua/article/osvita-pid-chas-viyni-nastroi-ta-preferentsii-ukraintsiv-proanalizuvali-eksperty> [in Ukrainian].
10. Kalynovskiy, YuYu., Zhdanenko, S. B. (2024). Transformatsiia roli znan u sotsiokulturnykh protsesakh suchasnosti: aksiolohichni ta bezpekovi konteksty. *Visnyk Natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho. Seriiia:*

filosofia, filosofia prava, politologia, sotsiologia – The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Philosophy, philosophy of law, political science, sociology, 1(60), 23–42. doi: <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2020-10-310-333h> <https://doi.org/10.21564/2663-5704.60.299623> [in Ukrainian].

11. Prudnykova, O. V. (2024). Informatsiina kultura naukovo-osvitnoi spilnoty v umovakh dystantsiinoho navchannia. *Naukovo-osvitnia elita ta formuvannia intelektualnogo potentsialu ukrainskoi natsii: materialy II Vseukrainskoi naukovo konferentsii, prysviachenoj pam'iaty doktora istorychnykh nauk, profesora V. Ya. Bilotserkivskoho (Kharkiv, 29 bereznia 2024 r.) / za zah. red. O. S. Honcharovoi. Kharkiv: KhNPU imeni H. S. Skovorody, 297–301. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/abfea7a3-2d76-40bf-8ffc-8d212dc33b06/content> [in Ukrainian].*
12. Skalska, D. M., Vasyliiev, O. O. (2018). «Informatyzatsiia osvity» yak harant vidkrytosti universytetu. *Yurysprudentsiia ta problemy informatiinoho suspilstva: pratsi problemno-nauk. mizhhaluzevoi konf. (Ivano-Frankivsk, YuPIS-2018). Ivano-Frankivsk, 5–6 [in Ukrainian].*
13. Lysenkova, V. V. (2022). Osoblyvosti transformatsii sposobu zhyttia v periody suspilnykh kryz. *Kultura ta informatiine suspilstvo KhKhI stolittia: materialy vseukr. nauk.-teoret. konf. molodykh uchenykh, 19–20 travnia 2022 r. Za red. prof. V. M. Sheika ta in. Kharkiv: KhDAK, 52–53. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/konfer/konfer/2021/KIS-2021/KIS-2021_tezy.pdf [in Ukrainian].*
14. Danilyan, O. G., Dzeban, O. P., Kalynovskiy, Y. Y., Pavlichenko, O. O., Serhieieva, H. A. (2023). Applying information technologies at higher military education institutions of ukraine in the current context: pedagogical and psychological aspects. *Revista Academia y Virtualidad, Vol. 16,1, 149–164. doi: <https://doi.org/10.18359/ravi.6303>*
15. Kalynovskiy, YuYu., Krotiuk, V. A., Zorkin, R. Yu. (2025). Filosofska refleksiiia sotsiokulturnykh aspektiv transformatsiinoho navchannia. *Visnyk Natsionalnogo yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho. Serii: filosofiiia, filosofia prava, politologia, sotsiologia – The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Philosophy, philosophy of law, political science, sociology, 1(64), 26–40. doi: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.64.324494> [in Ukrainian].*

Prudnykova Olena Victorivna, Doctor of Philosophical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Culturology, Yaroslav Mudryi National Law
University, Kharkiv, Ukraine

INFORMATION CULTURE OF SUBJECTS OF THE EDUCATIONAL SPACE: TRENDS AND PROSPECTS

The specific features of the information culture of subjects of the educational space have been studied. The key role of the quality of information culture of educators for the functioning of the social system in the information age has been substantiated. It is

emphasized that the educational space is represented by offline and online segments, which interact with each other while having their own differences in the implementation of the values of information culture.

Keywords: *information culture, educational space, information technologies, Russian-Ukrainian war, pandemic, subjects of the educational space, distance education.*

Статтю подано / Submitted: 06.02.2026

Доопрацьовано / Revised: 27.02.2026

Схвалено до друку / Accepted: 03.03.2026

Опубліковано / Published: 06.05.2026

